

Omnes vos fratres estis. Voluntas quidem cordis mei id est ex intimo cordis affectu procedens e ad salutem eorum ut scilicet ipsi salventur sicut et ego saluatus sum. 1. cor. 7. **U**o lo omnes homines esse sicut me ipsum. act. 2. 6. **O**pro apud deum omnia qui audiunt tales fieri qualis et ego sum. Et hoc deo conformabatur qui ut dicitur. 1. thi. 2. **C**ult omnes homines saluos fieri. **N**ec sola voluntas est in salutem eorum. sed etiam voluntas effectus. unde subdit. **A**t obsecratio scilicet mea fit ad deum pro illis in salutem. 1. reg. 12. **A**dit a me hoc peti in domino ut cesset orare pro vobis. **I**ac. ultio. **P**ra te pro inimice ut saluemini. **E**t ex hoc patet quod orandum est infidelibus ut saluentur quod et ipsa fides est donum dei. **E**ph. 2. **G**ratia saluati estis per fidem et non ex vobis. **D**eus enim donum est. **D**einde cum dicit. **T**estimonium enim est. **A**l signat causam sue miserationis. quod scilicet non ex certa malitia sed ex ignorantia peccabant. **E**t circa hoc tria facit. primo enim proponit eorum ignorantiam. secundo ostendit quid ignorabant ibi. **I**gnorantes enim dei et. tertio ostendit veritatem eorum quae ignorabant ibi. **M**oyles enim dicit. **D**icit ergo primo. **I**tem salutem eorum volo et propter hoc oro misteris eorum quia testimonium phibeo de illis quod emulationem quae deum dei habent scilicet zelo dei christum et eius membra persequuntur. **I**o. 16. **U**enit hora in qua omnes qui iter facit vos arbitretur obsequium se prestare deo. **E**t huius rei testis est se poterat quod et ipse aliqui fuerat in simili causa. **P**hi. 3. **S**ecundum emulationem persecutus sum ecclesiam dei. sed non secundum scientiam. quod scilicet eorum zelus per rectam scientiam non ordinatur dum ignorant veritatem. **E**sa. 5. **P**ropterea captiuus ductus est populus meus quod non habuit scientiam. 1. cor. 14. **S**i quis autem ignorat ignorabit. **D**einde cum dicit. **I**gnorantes enim dei ostendit cuius rei scientiam non haberent. **A**t primo proponit quod intendit. secundo manifestat. propositum ibi. **F**inis enim legis christus et. **D**icit ergo primo. **R**ecte dico quod non secundum scientiam. ignorantes enim dei iustitiam. scilicet qua deus per fidem iustificat. s. tertio iusticia autem dei per fidem iesu christi. **E**t querentes statuere id est firmare suam scilicet iusticiae que consistit in operibus legis que secundum eorum opinionem non expectabat aliquid a deo: sed solum ex arbitrio operantium erat. **E**t ideo dicit eorum esse iusticiae quae si humanam et non diuinam. secundum illud. s. 4. **S**i abraam ex operibus legis iustificatus est habet gloriam. scilicet apud homines sed non apud deum. **I**usticie enim dei non sunt subiecti id est nolunt subijci christo per cuius fidem iustificatur homines a deo. ps. **N**onne deo su bicata erit anima mea s. 3. **E**t subditus fiat omnis mundus deo. **E**xo. 10. **V**is quo non vis subijci mihi. **D**einde cum dicit. **F**inis legis christus et. manifestat quod dixerat scilicet eos dei iustitiam ignorare et quod ei subijci nolunt cum tamen iustitiam legale statuere velint. **C**irca quod considerandum est quod sicut etiam pbi dicunt intentioni cuiuslibet legislatoris est facere homines iustos. vbi multo magis lex vetus hominibus diuinitus data ordinabat ad faciendum homines iustos. **H**anc tamen iustitiam lex plemet: ipsa facere non poterat. quia neminem ad perfectum adduxit lex. ut dicitur. **P**el. 7. **S**ed ordinat homines in christum quem permittit et figurabat. **S**al. 3. **L**ex pedagogus noster fuit in christo ut ex fide iustificemur et hoc est quod dicit. **C**ristus enim est finis legis ad quem scilicet tota lex ordinatur. ps. **O**is columbaris vidi finem. **F**inis in christum ad iustitiam ut scilicet homines per christum iustitiam consequantur quaz lex intendebat supra octauo. **Q**uod impossibile erat legi mittens deum filium dimittere peccatum in carne ut iustificatio legis impleteretur in nobis. **E**t hoc dico omni credenti quia per fide suos iustificat. **I**o. 1. **D**edit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. **D**einde cum dicit **M**oyles enim et. probat veritatem eorum que iudei ignorabant scilicet quod iusticia dei sit perfectior quam iusticia legis. **E**t hoc auctoritate ipsius moy-

si veteris legislatoris. primo ergo per eius verba ostendit conditionem iusticie legalis. secundo conditionem iusticie fidei ibi. **Q**ue autem ex fide est et. **D**icit ergo primo. **R**ecte distinguit iusticiae humanam a iusticia dei. **M**oyles enim scripsit. **L**eu. 18. **Q**uonia homo qui fecerit iusticiae que ex lege est uiuet in ea. vbi sic scriptura nostra habet. **C**ustodite leges meas atque iudicia que faciens homo uiuet in eis. **E**t ex. 20. **I**udicia mea piecerunt que faciens homo uiuet in eis. quod scilicet hoc comoditas tunc consequatur homo per legis obsequantiam ne occideret tanquam legis transgressor. heb. 10. **I**rritam quis facies legem moysi abique vlla misericordia morietur. leu. 20. **Q**ui maledixerit patri vel matri morte morietur et sic de alijs. **P**ossunt vltimius dicere quod per legis obsequantiam homo ordinatur in vitam perpetuam. permittit enim lex temporalia bona et quedam mandabat que ad ordinationem carnalis vite pertinebant. heb. 9. **I**usticiae carnis vltimius ad tempus correctionis impositis. **S**ed contra videtur esse quod dominus dicit. **mat. 19. Q**uerenti quid boni faciam ut habeam vitam eternam. **R**espondit. **S**i vis ad vitam ingredi serua mandata. **U**nde et supra. **5. s**up illud **L**ex autem subintravit. dicit quidam glo. **I**usticia legis suo tempore custodita non solum bona temporalia sed et vitam conferrebat eternam. sed hec intelligenda sunt secundum spiritalem sensum legis que pertinet ad fidem christi. **S**ed quod hic dicitur referre ad exteriorem legis sensum: secundum quem lex de vita eterna mentionem non faciebat. **D**einde cum dicit. **Q**ue autem ex fide est iusticia et. **I**nducit auctoritatem moysi de iusticia fidei. **E**t primo moyses ostendit certitudinem fidei que debet esse in corde hominis. secundo fidei effectum ibi. **S**ed quod dicit scriptura et. **D**icit ergo primo non solum loquitur moyses de iusticia legis sed etiam ipse sic dicit de iusticia que est ex fide. **Q**ue autem ex fide est iusticia sic dicit id est sic loquitur in corde hominis. **N**e dixeris in corde tuo scilicet dubitatio. **Q**uis ascendit in celum. quasi hoc impossibile reputans. sicut et **p**uer. 30. queritur. **Q**uis ascendit in celum atque descendit quia scilicet hoc tenere quasi impossibile est deducere christum a celo id est asserere quod christus non sit in celo contra id quod dicitur. **I**o. 3. **N**emo ascendit in celum nisi qui descendit de celo filius hominis qui est in celo. **E**ph. 4. **Q**ui descendit ipse est et qui ascendit super omnes celos. **A**ut etiam ne dixeris quod descendit in abissum. i. in infernum quasi reputas hoc esse impossibile. hoc enim negare est reuocare christum ex mortuis scilicet negare eum non esse mortuum. **I**pe enim mortuus in abissum descendit. **E**cc. 2. 4. **P**enetrabo inferiores partes terre. **E**t secundum hoc. **p**rohibet dubitari de duobus articulis fidei christi scilicet de eius ascensione et de eius morte et descensu ad inferiores. quorum primum pertinet ad maximam christi exaltationem. secundum ad maximam eius humilitationem. **P**otest autem et aliter exponi ut dicat nobis certitudo duorum articuloꝝ. primo quod de incarnatione que de celo ad terram descendit ut sit sensus. **N**e dixeris in corde tuo quod ascendit in celum et exponit supplendo. i. christum deducere. **Q**ui dicit **Q**uis ascendit in celum ad deducendum christum ad nos quod quod deus non fuit necessarius quod ipse propria virtute descendit. secundo autem resurrectionis cum subdit. **A**ut etiam ne dixeris quod descendit in abissum: et supplendo addit. **H**oc est christum ex mortuis reuocare. **Q**uasi dicat. **N**ullus descendit ut inde posset christum reuocare sicut ex persona inspicientium dicit. **S**ap. 2. **N**on est qui agnitus sit reuersus ab inferis. **E**t huius sensus cognuit verbis moysi. dicit enim deus. 30. secundum scripturam nostram **M**andatum quod ego precipio tibi hodie non supra te est neque procul positum neque in celo sed ut possis dicere. **Q**uis nunc valet ad celum conscendere ut deferat illud ad nos. **N**ec est inconueniens si quod moyses dixit de mandato legis hoc apostolus attribuit christo quod christus est verbum dei in quo sunt omnia dei mandata. **S**ic ergo intelligendum est quod dicit. **Q**uis ascendit in celum: id est christum deducere. **N**e si dicat. **Q**uis potest in celum conscendere ut verbum dei inde deferat ad

Ad Romanos

nos Et idē est dicēdum in alio qđ sequitur. ¶ Deinde enī dicit. Sed qđ dicit scriptura rē. ostēdit fructū fidei p̄ eiusdem auctoritatē. Et primo pponit auctoritates. secundo expoſit eā ibi. Hoc est verbū fidei rē. tertio pbat expoſitiōnē esse cōueniētem ibi. Corde enī credit rē. Dicit ergo primo. Sed qđ dicit scriptura? Hoc in q̄ p̄p̄e est verbum in ore tuo et in corde tuo. Sic enī post p̄missa verba de utro. sequitur. Iuxta te est sermo valde in ore tuo. Quasi dicat. nō sollicitus q̄ tibi desit verbū fidei iustificātis p̄pter hoc q̄ x̄ps est in celo scđm naturā diuinā aut q̄ descendit in infernū p̄pter mortē hūanitatē q̄ ipse descendens de celo. et resurgens ab inferis ip̄ressit verbū fidei in ore tuo et in corde tuo. Unde qđ dicit p̄p̄e est potest referri ad hoc q̄ verbū dei sumus adepti p̄ x̄pm iūcarnatum et resurgētē heb. 2. Que cū in ititū accepisset enarrari per dñm. Jere. 1. Ecce dedi verba mea in ore tuo. Al scđm glo. q̄ dicit p̄p̄e referēdu. est ad utilitatē scđm qđ dicimus p̄p̄e apud nos esse qđ nobis est comodū et utile. Verbo est dei cor nostrū mūdāf. Jo. 15. Jam vos mōi estis. p̄pter sermonē quē locutus sum vobis. Vel potest referri ad hoc q̄ verba fidei rē si sint supra rationē. Ecc. 3. Plurima supra sensū hominis mōstrata sunt tibi. nō tñ sunt p̄tra rationem. quia veritas nō potest esse veritati cōtraria. ps̄. Testimonia tua dñe credibilia sc̄ta sunt nimis. ¶ Deinde cum dicit. Hoc est verbum rē. exponit auctoritatē p̄dictam. Et primo ostēdit qđ sit illud verbū de quo moyses loquitur dicens. Hoc est verbū fidei qđ predicam? 2. tibi. 4. Predica verbū. Jere. 23. Qui habet sermonē meū loquat̄ sermonē. vere scđo exponit quōd hoc verbum est in ore per cōfessionē et in corde per fidem. Et hoc ē qđ subdit. q̄ si cōfitearis in ore tuo dñm iesum x̄pm sc̄z recognoſcens eum dñm subijciēdo sibi tuum affectū scđm qđ dicitur. 1. cor. 12. Nemo pōt dicere dñs iesus nisi in spū sancto. Et iterū Si credideris in corde tuo sc̄z fidei forma que per dilectionem opatur. vt dicit. Act. 2. Quis excitaui illū a mortuis. ps̄. Tu autē dñe miserere mei rē suscita me q̄ vt dicitur. 2. cor. 13. Resurrexit ex virtute dei que est cōis sibi et patri. Salu⁹ eris sc̄z salute eterna. de qua dicitur Esa. 45. Saluans est israhel in dño salute eterna. Quā autē dicit. dñm iesum ad misterium incarnationis referret. Quā autē sequitur x̄pm manifeste ad resurrectionem referret. de quibus duob⁹ articulis supra fecerat mentionem.

Lectio secunda.

Qorde enim creditur ad iusticiā ore autem confessio fit ad salutem. Dicit enī scriptura Omnis qui credit in illum non confundetur. Non enim est distinctio iudei et greci. Nam idē dñs omniū: diues in omnes qui inuocant illum. Omnis enim quicūq; inuocauerit nomē domini saluus erit. Quomodo ergo inuocabūt in quē non crediderunt? Quomodo autē audient sine predicatē? Quomodo vero p̄dicabunt nisi mittantur. sicut scriptum est. Quā speciosus pedes euāgelizantiū pacem. euāgelizantiū bona Sed non omnes obediunt euāgelio Esaias enim dicit dñe quis credidit auditui nostro Ergo fides ex auditu: auditus autem per verbum christi.

¶ Remiserat ap̄lus exponendo verbū moysi q̄ confessio

oris et fides cordis opantur salutē. pponēs hoc causa ex̄empli in duobus articulis. hic pbat qđ dixerat in vniuersali. Et circa hoc tria facit. primo ostēdit q̄ p̄ fidem et cōfessionem homo cōsequitur salutem. scđo ponit salutis ordinē ibi. Quomodo ergo inuocabūt rē. tertio infert quā dā cōclusionē ex dictis ibi. Ergo fides ex auditu rē. Circa primum tria facit. primo pponit qđ intendit dicens. Recte dico q̄ si cōfitearis ore et cre das corde salu⁹ eris Corde enim creditur ab hoīe ad iusticiā id ē ad hoc vt iusticiā per fidem cōsequatur supra. 5. Iustificat̄ igitur ex fide. Signat̄ autē dicit. Corde creditur id ē voluntate. Bā cetera que ad exteriōrē dei cultū p̄tinent pōt homo nolēs sed credere non potest nisi volēs. Intellectus enī creditis nō determinat̄ ad assentiētiā veritati ex necessitate ratiois sicut intellect⁹ sc̄ctis. sed ex voluntate. et ideo sc̄re nō p̄tinet ad iusticiā hoīs que est in voluntate sed credere. gen. 15. Credit̄ abrahā deo et reputat⁹ est illi ad iusticiam p̄post̄ q̄ aut homo est iustificatus per fidē oportet q̄ ei⁹ fides p̄ dilectionem opetur ad cōsequēdam salutē. Unde subdit. Ore autē cōfessio fit ad salutē sc̄z eternā consequendā. Esa. 51. Salus autē mea in sempiternum erit. Est autem triplex confessio necessaria ad salutē: primo quādem confessio p̄p̄ie iniquitatis. scđm illud. ps̄. Dixi cōfitebor aduersum me in iusticiā meam domino. que est cōfessio penitētis. scđa cōfessio est p̄ quā hō cōfitef̄ dei bonitatem misericorditer beneficiā p̄statis. ps̄. Cōfitemini dño quī bonus. Et hec est cōfessio gr̄as agētis. Tertia est cōfessio diuine veritatē. Da. 10. Omnis q̄ cōfitebitur me coram hominibus cōfitebor et ego enim corā patre. Et hec cōfessio est credētis de qua nunc ap̄lus loquitur. Hec autē est necessaria ad salutē pro loco et tēpore quā sc̄z exposcit fides alicuius sc̄z p̄fectiore fidei vel quando piclatur fides aliena. sicut p̄cipue prelati debent predicare fidem subditis suis. Et ideo baptizati linuntur crismate in frōte signo crucis vt ipsuz crucifixum cōfiteri non erubescāt supra. 1. Non enim erubescō euāgelium. Ita est autem et de oībus virtutum actibus q̄ pro loco et tēpore sunt necessarij ad salutem. Nam precepta affirmatiua que de eis dant obligāt semp. sed nō ad semper. scđo ibi dicit enī scriptura rē. pbat per auctoritatē dicēs. dicit enī scriptura sc̄z. Esa. 28. Quis qui credit in illum fide non confundetur sc̄z deficiens a salute. ecc. 2. Qui timetis dñm creditis illi et non euacuabitur merces vestra. Isa vero nostra habet qui crediderit non festinet vt supra dictū ē. ¶ Tertio ibi. Nō enī ē distinctio rē. pbat hoc esse vniuersaliter intelligēdum cū esaias indefinīte hoc p̄ferat. Et primo pponit qđ intendit dicens. Ideo dictū est Omnis q̄ credit rē. Nō enim est distinctio quātum ad hoc iudei et greci. Col. 3. Abi nō est gentilis et in deus circūcisio et p̄p̄ucius rē. scđo pbat per rationē que duplici medio innititur. quozū primū tangit dicens. Nam idem dñs omniū supra. 3. An iudeorum deus tantū? Nonne et gentiū. ps̄. Rex oīs terre deus. Et ideo ad ip̄m p̄tinet puidere oīm saluti. scđm mediū tangit dicens. Diues in omnes: qui inuocant illum. Si enim nō esset tante bonitatis q̄ sufficeret ad satisfactionem vtriusq; posset putari q̄ non oīb⁹ credentibus puideret. scđ diuine bonitatis eius et misericordie indeficiēs sunt supra. 2. An diuitias bonitatis eius contempnis. Ep̄. 2. Deus autē qui diues est in misericordia rē. Tertio pbat idē per auctoritatē que habetur Joel. 2. Quis quicūq; inuocauerit nomen dñi saluus erit. Est autem inuocari se vocare per affectum et deuotum cultum. ps̄. Inuocauit me et ego exaudiam eum. ¶ Deinde cum dicit Quomodo ergo inuocabunt rē. ponit ordinem quo quis vocatur in salutem que est ex fide. Et circa hoc duo facit. primo ostēdit q̄ ea que sunt postea

riora in hoc ordine sine prioribus esse non possunt. Secundo ostendit quod positus prioribus non est necessaria posteriora ponit. Ibi. Sed non omnes euangelio obediunt. Circa primum duo facta sunt. Primo ponit ordinem eorum que requirunt ad salutem. Secundo confirmat quod supponerat per auctoritatem ibi. Sicut scriptum est. Pone autem primo quicquid per ordinem incipiens ab inuocatione ad quam finem auctoritate proprie sequitur salus. Dicit ergo. Quomodo ergo inuocabatur in quem non crediderunt? Quasi dicat. Sine dubio inuocatio salutem facere non potest nisi fide precedente. Pertinet autem inuocatio ad professionem orationis que ex fide cordis procedit. ps. Credidi propter quod locutus sum. 2. cor. 4. Nos credimus? propter quod et loquimur. Secundo a fide ascendit vel procedit ad auditum dicens. Sed quomodo credes et quem non audierunt. Ille enim homo credere dicitur que sibi ab alijs dicitur que ipse non videt. Jo. 4. Jam non propter tuam loquelam credimus. Ipsi enim audi uimus et scimus quicquid. Est autem duplex auditus. Unus quidem interior quo quis audit a deo reuelante. ps. Audiam quid loquatur in me dominus deus. Alius autem auditus est quo aliquis audit ab homine exterius loquente. Act. 10. Adhuc loquente petro uerba hec cecidit spiritus sanctus super omnes qui audiebant uerbum. Primus autem auditus non communiter pertinet ad omnes: sed proprie pertinet ad gratiam proprie que est gratia gratis data distincte aliquibus sed non omnibus secundum illud. 1. cor. 12. Diuisiones gratiarum sunt. Sed quia tunc loquitur de deo quod indistincte ad omnes pertinere potest secundum illud quod supra dixit. non enim est distinctio: non relinquitur hoc sensus intelligendum de secundo auditu. Et ideo subdit. Quomodo ergo audient sine predicante. Auditis enim exterius est passio quedam audientis que ab ipso actione loquentis esse non potest. Unde et dominus mandauit discipulis. Mat. 23. Euntes in mundum ueritatem predicatores euangelii omni creature. Ea uero que fidei sunt predicatores a semetipsis non habent sed a deo. Esa. 55. Que audiuimus a domino deo exercituum annuntiaui uobis. 1. cor. 11. Ego enim accepi a domino quod et tradidi uobis. Et ideo. 4. subdit. Quomodo uero predicabit nisi mittantur. Quasi dicat. Non digne. Iere. 23. Non mittebam eos et ipsi currebant. Mittitur autem aliqui a domino dupliciter. Uno modo immediate ab ipso deo per inspirationem internam. Ps. 48. Et nunc dominus deus misit me et spiritus eius. Huius autem missionis signum quodammodo quidem est sacre scripture auctoritas. Unde Johannes baptista cum quereretur ab eo quis esset auctoritate proprie induxit dicens. Ego uox clamantis in deserto: dirigite uiam domini. sicut dixit ysai. pp. 1. Et legitur Jo. 1. Quis autem signum huius missionis est ueritas que annuntiat. Unde per contrarium dicit deuter. 18. Quod hoc habebit signum quod in nomine domini pp. habuerit et non euenit hoc dominus non est loquutus. Quis uero signum huius missionis est operatio miraculi. Unde dicit erod. 4. Quia cum dixisset moyses domino non credent mihi. s. illi ad quos mitto: dominus uero dedit ei potestatem signa facienda. Nec tamen ista duo uelut sufficere demonstrant dei missionem. primum enim cuius laus est in euangelio per omnes ecclesias. Deinde cuius dicit. Sicut scriptum est. inducit auctoritatem ad hoc uelut quod dixerat de missione predicatores dicens. Sicut scriptum est et. Ps. 51. Quia speciosi pedes euangelizantium pacem euangelizantium bona ubi littera nostra sic habet. Quia pulchri super mores pedes annunciantis bonum. Et similitudinem habet. Hanc primo. Ecce super mores pedes euangelizantium et annunciantis pacem. In his autem uerbis primo commendatur

tur predicatores processus cum dicit. Quia speciosi pedes. quod dupliciter potest intelligi. Uno modo ut per pedes intelligatur eorum processus quod. s. ordinate procedunt non usurpantes sibi predicationis officium. Act. 7. Quia pulchri sunt gressus tui in calcamentis filia principis. Alio modo possunt intelligi per pedes affectus: qui rectitudinem habent dum non intentione laudis aut lucri uerbum dei annuntiant. sed propter omnium salutem et dei gloriam. Eze. 1. Pedes eorum pedes recti. Secundo tangit predicationis materiam: que quidem est duplex. Predicatur enim ea que sunt uilia ad uitam presentem quod designat cum dicit. Euangelizantium pacem. s. triplicem. Primo quidem annunciant pacem quam Christus fecit inter homines et deum 2. cor. 5. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. Et posuit in nobis uerbum reconciliationis. supra. 5. Pacem habeamus per Iesum Christum ad deum. Secundo annunciant pacem habentem cum omnibus hominibus. infra. 12. Si fieri potest quod ex uobis est cum omnibus hominibus pacem habentes. Tertio annunciant ea que homo potest habere pacem in semetipso. ps. Pax multa diligentibus legem tuam domine. Et sub his tribus continetur omnia que in hac uita sunt uilia ad salutem uel Christum ad deum uel Christum ad proximum. uel Christum ad semetipsum. Predicant etiam ea que speramus habere in alia uita. Et Christus ad hoc dicit. Euangelizantium bona. Luc. 12. Super omnia bona sua constituet eum. Deinde cum dicit. Sed non omnes obediunt euangelio etc. Ostendit ex prioribus non semper sequi posteriora. licet enim non possit esse quod quis credat nisi audiat a predicante non tamen quicquid audiat a predicante credit. et hoc est quod subdit. Sed non omnes obediunt euangelio. 2. thes. 3. Non enim omnium est fides. Hoc autem dicit ideo ut ostendatur quod uerbum exterius loquentis non est causa sufficiens fidei: nisi cor hominis attrahatur uirtute dei loquentis. Jo. 6. Omnis qui audiuit a patre meo et uiderit uenit ad me. Et sic quod homines credunt non est attribuendum tam predicantis industrie quam diuine gratie. Per hoc etiam ostendit quod omnes increduli non excusantur a peccato. sed illi qui audiunt et non credunt. Jo. 15. Si non uenisset et loquutus eis non fuisset peccatum non haberent. Hanc autem excusationem non habent de peccato suo. Et hoc etiam magis consonat hijs que apostolus posterius dicit. Secundo ad hoc inducit auctoritatem cum subdit. ysai. enim dicit. Domine quis credidit auditui nostro. Quasi diceret. Mar. 7. Increduli et subuersores sunt teus. Mich. 7. Factus sum sicut qui colligit in autumno racemos uindemie. Quod quidem ysaias dixit preuidens indeorum infidelitatem futuram. Ecce. 48. Spiritu magno uident uerba etc. Dicit autem auditui nostro uel propter id quod a deo audierunt. sicut dicit in abdiam. Auditum audiuimus a domino et legatos ad gentes misit. Et propter id quod homines ab apostolis audiebant. Eze. 33. Audiuimus uerba tua et non faciunt ea. Deinde cum dicit. Ergo fides ex auditu etc. Infert conclusionem ex dictis dicens. Ergo ex quo aliqui non credunt nisi audierint fides est ex auditu. ps. In auditu auris obediuit mihi. Sed contra uidetur esse quod fides est uirtus infusa diuinitus. phil. primo uobis datum est ut in Iesum credatis. Dicendum est ergo quod ad fides duo requiruntur. Quorum unum est cordis inclinatio ad credendum. et hoc non est ex auditu sed ex dono gratie. Aliud autem est determinatio credibilis et istud est ex auditu. Et ideo cornelius qui habebat cor inclinatum ad credendum necessesse habuit ut ad eum mitteretur petrus qui sibi determinaret quid esset credendum. Et ex eo uero quod dixerat. Quomodo audient sine predicante et quomodo predicabunt nisi mittantur. coelitus dicit. Auditis autem. s. credentium est per uerbum predicatores quod est uerbum Christi. Et quod est de ipso. 1. cor. primo. Nos predicamus Christum Iesum. Et quod a ipso habent quod mittuntur 1. cor. 11. Ego enim accepi a domino quod et tradidi uobis.

Ad Romanos

Lectio tertia.

Red dico. Nunquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exiit sonus eorum. et in fines orbis terre verba eorum. sed dico. Nunquid israel non cognouit. **P**rimo moyses dicit. Ego ad emulationem vos ad ducam in omnem gentem. in gentem insipientem in iram vos mittam. **E**saias autem audet et dicit. Inuentus sum a non querentibus me. palam apparui hijs qui me non interrogabant. **A**d israel autem dicit. Tota die expandi manus meas ad populum non credentem sed contradicentem mihi.

Postquam ostendit iudeorum casum esse miserandum. quod ex ignorantia peccauerunt: hic ostendit quod eorum talis casus non est excusabilis ex toto. quod eorum ignorantia non fuit inuincibilis vel ex necessitate externis sed quodammodo voluntaria. Et hoc quidem ostendit dupliciter. Primo quidem per hoc quod audierunt ex doctrina apostolorum. Secundo per hoc quod cognouerunt ex doctrina legis et prophetarum ipsi. Sed dico. nunquid israel non cognouit etc. Circa primum duo facit. Primo proponit questionem dicens. Dicitur est quod fides est ex auditu et non possunt homines credere ei quem non audierunt. Dico ergo. Nunquid non audierunt? ut scilicet per hoc possint excusari totaliter ab incredulitate. secundum illud. **R**o. 15. Si non venissem et loquutus eis non fuisset peccatum non haberent. Secundo ad questionem respondet interimendo per auctoritatem. Secundo ad questionem respondet interimendo per auctoritatem. **I**n omnem terram exiit sonus eorum. scilicet apostolorum. i. fama eorum exiit in omnem terram non solum iudeorum sed etiam aliarum gentium. **J**ob. 28. Perditio et mors dixerunt auribus nostris. **A**udiuimus famam eius. scilicet sapientie per apostolos predicare. Et dominus eis preceperat. **M**atth. 24. Euntes in mundum vniuersum predicare euangelium omni creature. Et verba eorum. scilicet distincta eorum doctrina exiuerunt in fines orbis terre. **A**d istas vias ad fines mundi. **Y**sa. 24. In finibus terre laudes audiuimus gloriam iusti. **E**t. 49. Dedit te in lucem gentium ut sis salus mea usque ad extremum terre. Et est notandum quod secundum Augustinum hec verba nondum erant completa quoniam apostolus talia loquebatur. sed preuidebat ea esse complenda. Et ideo vult preterito pro futuro propter certitudinem diuine preordinationis. sicut etiam dauid cuius verba assumit apostolus manifeste vtebatur preterito pro futuro. Et hoc ideo dicit Augustinus. quod adhuc tempore suo dicit fuisse quasdam gentes in affricis partibus: quibus non erat fides christi predicata. **C**risostomus autem super **M**atth. e contrario dicit quod hoc quod dicit compleretur fuisse tempore apostolorum. exponens sic quod habet. **M**atth. 24. Et predicabitur hoc euangelium regni in vniuerso orbe. et tunc veniet consummatio. i. destructio hierusalem. **S**icut autem est aliquantulum verum. **T**empore enim apostolorum ad omnes gentes etiam usque ad fines mundi peruenit aliquam fama de predicatione apostolorum per ipsos apostolos vel discipulos eorum. **M**atth. 23. predicauit in ethiopia. **T**homas in india. **P**etrus et **P**aulus in occidente. Et hoc est quod Crisostomus dicit intendit. **N**on tamen sic fuit impletum tempore apostolorum quod in omnibus gentibus ecclesia edificaretur. quod tamen est implendum ante finem mundi ut Augustinus dicit ad hebreum. **M**agis tamen prout intentioni apostoli congruit expositio Crisostomi quam Augustini. **N**ulla enim ratio esset auferendi excusationem infidelibus per hoc. quod in futurum erant audienturi. **P**er hoc tamen non habetur quod ad singulos homines fama predicationis apostolice peruenit licet peruenit ad omnes gentes. **N**unquid ergo illi ad quos non peruenit virtute si fuerunt nutriti in siluis excusationem habent de peccato infidelitatis.

Ad hoc dicitur est quod secundum istas dicitur quod habet. **R**o. 15. Illi qui loquentur dominum per se vel per eius discipulos non audierunt excusationem habent de peccato infidelitatis. non tamen beneficium dei consequentur. ut scilicet iustificentur ab alijs peccatis vel que nascendo contraxerunt vel male viuendo addiderunt. et pro his merito danantur. **S**i qui tamen eorum fecerit quod in se est. dominus eis secundum suam misericordiam prouideret mittendo eis predicatorem fidei sicut petrus cornelio. act. 10. Et paulum macedonibus. ut habet act. 16. Sed tamen hoc ipsum quod aliqui faciunt quod in se est couertendo se. scilicet ad deum ex deo est mouente corda ipsorum ad bonum. **T**ren. 5. **C**onuerte nos domine ad te et conuertemur. **D**einde cum dicit. **S**ed dico. Nunquid israel etc. **O**stendit eos esse inexcusabiles propter noticiam quam habuerunt ex lege et prophetis. **E**t primo mouet questionem dicens. Sed dico adhuc inquirendo. Nunquid israel. i. populus iudeorum non cognouit ea que pertinent ad misterium christi et ad vocationem gentium et casum iudeorum? **P**lane cognouit. infra. 2. **I**nstruitur per legem. **N**on fecit taliter omni nationi. **B**ar. 4. **B**eatissimus israel qui que placita sunt deo manifesta sunt nobis. **S**ecundo dicitur natam questionem cum dicit. **P**rimus moyses dixit qui est legislator quod non est sic intelligendum per hoc quod inducit. **P**rimus quasi fuerint duo moyses. **Q**uorum primus hoc dixit sed quod moyses fuit primus id est precipuus inter doctores iudeorum. **V**ent. ultimo. **N**on surerit ultra prophetam in israel sicut moyses. **E**t primus fuit in ordine talia dicendi quod ipse primus inter alios hoc dixit deut. 32. **E**go ad emulationem vos adducam in non gentes in gentem insipientem in iram vos mittam. **E**t littera nostra habet. **E**go prouocabo eos in eo qui non est populus et in gentem stulta irritabo eos. **E**t ibi duplex est distinctio attendenda. **P**rimo quidem ex parte gentilitatis quam vocat non gentem quasi non dignam vocari gentes eo quod non erat adunata in cultu vniuersi dei. **E**ccl. 50. **T**ertia non est gens quam oderim. **E**tandem autem gentilitatem vocat gentem insipientem et stultam quae dicitur possit secundum cunctas quod adunata et gubernatur lege humana. dicitur tamen insipiens quasi priuata vera sapientia que in cognitione et cultu dei consistit. **E**phe. 4. **S**icut et gentes ambulantes in vanitate sensus sui tenebris obscurati habentes intellectum alienati a vita dei. **E**t sic refertur ad gentilitatem secundum statum ante conuersionem. **P**ossit hec etiam duo attribui gentilitati post conuersionem que dicitur non gens id est non gentilitas viuens sicut apostolus dicit ibidem. **S**im non amplius ambulatis sicut et gentes. **D**icit etiam gentilitas conuersa gens insipiens secundum opinionem infidelium. **1** cor. 3. **S**i quis inter vos sapiens videtur esse stultus fiat ut sit sapiens. **S**ecunda dicit attendit quantum ad hoc quod primo post emulationem. scilicet inuidie qua iudei inuidebant gentilibus conuersis. **S**al. 4. **E**mulatur vos non bene. **S**ecundo ponit iram qua contra eos irascuntur. **P**s. **O**bseruabit peccator iustum et stridebit etc. **E**t hec duo congrue coniunguntur. quod ex inuidia datur ira. **A**nde **J**ob. 5. dicitur **S**irius stultum interfecit iracundia et puulum occidit inuidia. **D**icit autem deus in emulationem inducere et in iram mittere non quidem in eis causando malitiam sed subtrahendo gratiam vel potius sciendo conuersionem gentium: unde iudei occasionem ire et inuidie sumunt. **S**ecundo ostendit eos cognouisse per doctrinam prophetarum et inducit ysaia. **P**rimo quidem per nuntiantem conuersionem gentium dicens. **Y**sa. autem audet et dicit id est audacter iudeis veritatem annunciat quibus ei periculum mortis immineret. **J**ob. 39. **A**udacter in occursum pergit armatis et dicit. **Y**sa. 64. **I**nuentus sum a gentibus non querentibus me palam apparui hijs qui me non interrogabant. vbi ista nota sic habet. **Q**uesierunt me quod ante non interrogabant inuenerunt quod non inquisierunt me. **I**n hijs autem dicitur primo designat conuersionem gentium dicens. **I**nuentus sum a

gentib' nō querentib' me. Et ideo p̄ter merita et intenti-
onem gentiliū oñditur fuisse eoz cōuersio. infra. 15. Gen-
tes autē sup misericordias honorare deū. De hac autē in-
uentidē dicit Mat. 13. Simile est regnū celoꝝ thesauro
abscondito in agro quē qui inuenit hō abscondit etc. Se-
cundo oñdit cām et modū cōuersionis eoz. Cū quidez
qz nō a casu factū est vt inuenirēt qd nō querebant sed ex
gratia eius qui eis voluit apparere qd designatur in hoc
qz dicit. Apparui. Tit. 2. Apparuit gratia saluatoris no-
stri dei omnibus hoibus. Modū autē qz nō apparuit xps
gentilibus in enigmatib' et figuris legis sed in manifesta
veritate. Unde dicit palam. Jo. 16. Ecce palā loqueris et
puerbiū nullū dicit. Palā inquit apparui eis. s. gentili-
bus qui me nō intrerogabāt. i. qui meā doctrinā nō que-
rebāt. etc. 45. Rogant deū nō saluantē. Scdo oñdit qz
etias p̄nunciauit incredulitatē iudeoz dicens. Ad isra-
el autē. i. cōtra israel dicit. ysa. 65. Tota die expādi ma-
nus meas ad populū nō credentē sed cōtradicientē mihi.
Ubi nostra littera sic habet. Expandi man' meas adpo-
pulum incredulū qui gradit in via nō bona post cogitati-
ones suas p̄pulus qui ad iracundiā puocat me. Quā autem
dicit. Expandi manus meas. p̄t vno mō intelligi d̄ expā-
sione manūz in cruce: que quidē dicit fuisse in cruce tota
die id est p̄cipali pte totius diei. s. ab hora sexta vsqz ad
vesperas. Mat. 27. Et quis eo expādente manus i cruce
sol sit obscurat' petre scisse monumēta ap̄pta. iudei ta-
men in sua incredulitate pmanerūt euz blasphemantes vt
dicitur. Mat. 27. Unde subdit. Ad populū nō credentē
sed cōtradicientē mihi. De. 12. Recogitate eū qui talem
sustinuit a peccatorib' aduersus semetipm cōtradictionē
Alio mō p̄t referri ad extensionē manus dei in miracul'
faciendis. Act. 4. In eo qz manū tuā extendis ad sanitas
tes et signa et p̄digia fieri p̄ nomē sanctus filij tui ihu. vt
sit sensus. Tota die id est toto tēpore p̄dicationis mee ex-
pandi man' meas miracula faciendo ad populū nō credē-
tem etiā miraculis visis. Jo. 15. Si opera nō fecisset que
nemo alius fecit pctū nō haberent. Sed cōtradicientem
mihi. i. meis miraculis detrahentē. scdm illud Ma. 12.
In belzebub. p̄ncipe d̄mōtoꝝ eicit demonia. Dice.
4. Populus tu' sicut hij qui cōtradicit sacerdoti. Ter-
tio p̄t intelligi de extēsiōne man' dei ad beneficia illi po-
pulo exhibita. scdm illud puer. 1. Extendi manū meam
et nō fuit qui aspiceret. vt sit sensus. Tota die. i. toto tēpo-
re legis et p̄phetaz expandi man' meas ad vandū benefi-
cia ad populū nō credentē sed cōtradicientē mihi. deut.
31. Semper contenciose egistis cōtra d̄m.

Incipit capitulum vndecimū.

Dico ergo nūqd̄ repulit d̄ns deus
populū suum. Absit. Hā et ego is-
raelita suzer semine abraā de tri-
bu beniamin. Nō repulit de' ple-
bem suam quaz p̄sciuit. An nescitis: in helia
quid dicit scriptura. quē admodūz interpel-
lat deum aduersum israel. D̄ne p̄phetas tu-
os occiderunt. altaria tua suffoderūt. et ego
relictus sum solus. et querūt animā meā. sed
quid dicit illi diuinuz r̄sūm? Reliqui mihi
septem milia viroz qui nō curauerunt ge-
nua ante baal. Sic ergo in hoc tēpore reliq̄e
secūdum electionē gratie dei saluēfacte sunt
Si autē gratia. iam nō ex opibus. Alioqui

gratia iā non est gratia. Quid ergo? Quid
quererat israel hoc nō est cōsecutus: electio
autē cōsecuta est. ceteri vero execrati sunt: si-
cut scriptum est. Dedit illis de' sp̄m et punc-
tionis: oculos vt nō videant: et aures vt nō
audiant: vsqz in hodiernū diēz. Et dauid di-
cit. Fiat mensa eoz corā ipsis in laqueū et in
captionem: et in scandalū et in retributionem
illis. Obscuretur oculi eoz ne videāt. et dor-
sum eozum semp incurua.

Postq̄ apostol' oñdit iudeoz casū esse miserandū nō ra-
men totalit' excusabilem. hic oñdit casum iudeoz non es-
se vlem. Et primo mouet questioneꝝ. 2. soluit ibi. Absit
2c. 3. infert cōclusionē ibi. Quid ergo etc. Dicit ergo pri-
mo. Dico ad hec inquirēdo. Nūquid de' repulit totalit'
populū suū. s. iudeoz qz vocat eū nō credentē sed cōtradi-
centē. Et hoc p̄ salmista etiā inquirat dicens. Et quid de-
us repulisti in finem. T̄ren. 2. Repulit d̄ns altare suum
¶ Deinde cū dicit. Absit etc. Soluit quēstioneꝝ oñdens
qz deus nō totalit' repulit populū iudeoz. Et hoc est qz
dicit. Absit. vt scz populus iudeoz sit totalit' sp̄pulus.
et hoc quidē p̄mo p̄bat q̄tum ad p̄sonam suā dicens. Hā
et ego. s. in fide xpi existēs israelita sum. s. gente. 2. cor.
11. Irabelite sunt et ego. Et qz in populo israel erant aliq̄
p̄seliti qui nō descenderūt scdm carnē ex patriarchis. 2.
hoc de se excludit subdēs. Ex semine abrahe. 2. cor. 11.
Semen abrahe sunt et ego. Erant autē in populo iudeoz
tribus distincte scdm filios iacob. quoz quidā fuerūt filij
ancillaz. quidam vrozū. Joseph autē et beniamin filij rac-
hel p̄dilecte vrozis. Unde suā excellentiā in populo iu-
deoz oñdens dicit. Ex tribu beniamin. phil. 3. Et gene-
re israel de tribu beniamin. Unde et de eo exponit a qui-
busdā qd legitur gen. penl. Beniamin lup' rapax mane
comedit p̄dam et vespere diuidit spolia. 2. ibi. Nō repu-
lit etc. ostendit populū illū nō esse repulsum a deo etiā q̄-
tum ad multos electos suos. Et p̄mo p̄ponit quod intē-
dit. Scdo inducit similitudinē ibi. Sic ergo et in hoc tē-
pore etc. Dicit ergo primo. Nō solum ego nō sum repul-
sus sed deus nō repulit plebē suā totā quaz p̄sciuit. i. p̄e-
destinauit supra. 8. Quos p̄sciuit hos et p̄destinauit. ps.
Nō repellet d̄ns plebē suā. Quod ap̄lus hic exponit q̄-
tum ad p̄destinatos. ¶ Deinde cū dicit. An nescitis etc.
Inducit similitudinē de hijs que contigerunt tēpore he-
lie qñ etiā tot' populus videbat a cultu vni' dei aberrat
se. Ubi primo ponit interpellationē helie. Scdo r̄sionē
d̄ni ibi. Sed quid dicit scriptura diuina etc. Dicit ergo p̄-
mo. An nescitis quid scriptura sacra dicat i helia. i. de he-
lia. 3. regū. 19. Hel in helia. i. in libro de helia scripto.
Totus em̄ liber regum est p̄ncipalit' script' ad notifican-
dum dicta et facta p̄phetaz. Unde et inter libros p̄pheti-
cos cōputat vt iero. dicit in plo. libri regū quem admo-
dū. s. ipe helias interpellat deū aduersus israel Cōtra qd
videtur esse verbū samuelis dicētis. 1. reg. 12. Absit h'
peccatū a me in d̄no vt cesset orare p̄ vobis. Multo ergo
minus est cōtra pplm̄ interpellandū. Sed intelligendūz
est qz p̄phete p̄tra pplm̄ aliq̄uē interpellāt tripliciter. Uno
modo cōformādo voluntatē suā voluntati diuine eis re-
uelate. sicut et in ps. dicit. Letabit iustus cū viderit vni-
dictā. Alio mō interpellādo cōtra regnū peccati. vt scilicet
cer nō hoies sed peccata hoim̄ destruant. Tertio mō intē-
pellatio vel oratio est interpretanda p̄ modū denunciacionis
scdm illud iere. 17. Cōfundant qui me p̄sequunt. i. con-
fundent. Duo autē in hac sua interpellatiōe p̄tra eos alles
g ij